12376 ـ روش دعوت به اسلام

سوال

دعوت به اسلام چگونه باید باشد؟

پاسخ مفصل

الحمدلله.

الله انسان را آفرید و در زمین ساکن ساخت و او را رها نگذاشت بلکه هر آنچه از غذا و آب و لباس نیاز داشت به وجود آورد و در همهٔ دوران‌ها برایش منهج و روشی نازل کرد تا بر اساس آن به پیش برود و صلاح و سعادت بشریت در هر زمان و مکان با پیروی از راه و روش الهی و کنار گذاشتن دیگر روش‌هاست:

وَأَنَّ هَذَا صِرَاطِي مُسْتَقِيمًا فَاتَّبِعُوهُ وَلاَ تَتَّبِعُواْ السُّبُلَ فَتَفَرَّقَ بِكُمْ عَن سَبِيلِهِ ذَلِكُمْ وَصَّاكُم بِهِ لَعَلَّكُمْ تَتَّقُونَ [سورهٔ انعام: ۱۵۳]

(و این است راه راست من، پس از آن پیروی کنید و از راه‌ها [ی دیگر] که شما را از راه وی پراکنده می‌سازد پیروی مکنید. این‌هاست که [الله] شما را به آن سفارش کرده است، باشد که به تقوا گرایید).

اسلام آخرین ادیان آسمانی و قرآن آخرین کتاب‌های آسمانی و محمد ـ صلی الله علیه وسلم ـ آخرین پیامبران و رسولان است و الله او را امر کرده تا این دین را به همهٔ مردم برساند:

وَأُوحِيَ إِلَيَّ هَذَا الْقُرْآنُ لأُنذِرَكُم بِهِ وَمَن بَلَغَ [سورهٔ انعام: ۱۹]

(و این قرآن به من وحی شده تا به وسیلهٔ آن شما و هر کس را [که این پیام به او] برسد هشدار دهم).

و الله پیامبرش محمد را با دین اسلام به سوی همهٔ مردم فرستاد، چنانکه می‌فرماید:

قُلْ يَا أَيُّهَا النَّاسُ إِنِّي رَسُولُ اللّهِ إِلَيْكُمْ جَمِيعًا [سورهٔ اعراف: ۱۵۸]

(بگو ای مردم، من پیامبر الله به سوی همهٔ شما هستم).

و دعوت به اسلام، بهترین اعمال است زیرا هدایت مردم به صراط مستقیم و ارشاد آنان به سوی چیزی است که باعث

سعادت آنان در دنیا و آخرت می‌شود:

وَمَنْ أَحْسَنُ قَوْلًا مِّمَّن دَعَا إِلَى اللَّهِ وَعَمِلَ صَالِحًا وَقَالَ إِنَّنِي مِنَ الْمُسْلِمِينَ [سورهٔ فصّلت: ۳۳]

(و کیست خوش سخن‌تر از آن کس که به سوی الله دعوت نماید و کار نیک کند و بگوید که من [در برابر الله] از تسلیم شدگانم).

دعوت به اسلام، رسالتی است بس گرامی که در حقیقت وظیفهٔ پیامبران و رسولان بوده است و رسول الله ـ صلی الله علیه وسلم ـ بیان نموده که رسالت او در زندگی و رسالت پیروانش همانا فرا خواندن دیگران به سوی الله است. الله تعالی می‌فرماید:

قُلْ هَذِهِ سَبِيلِي أَدْعُو إِلَى اللَّهِ عَلَى بَصِيرَةٍ أَنَا وَمَنِ اتَّبَعَنِي وَسُبْحَانَ اللَّهِ وَمَا أَنَا مِنَ الْمُشْرِكِينَ [سورهٔ یوسف: ۱۰۸]

(بگو این است راه من، که من و هر کس پیروی‌ام کرد با بصیرت به سوی الله دعوت می‌کنم و منزه است الله و من از مشرکان نیستم).

مسلمان به شکل عام و علما به شکل ویژه مامور به دعوت به سوی اسلام هستند، همانطور که الله سبحانه و تعالی می‌فرماید:

وَلْتَكُن مِّنكُمْ أُمَّةٌ يَدْعُونَ إِلَى الْخَيْرِ وَيَأْمُرُونَ بِالْمَعْرُوفِ وَيَنْهَوْنَ عَنِ الْمُنكَرِ وَأُوْلَئِكَ هُمُ الْمُفْلِحُونَ [سورهٔ آل عمران: ۱۰۴]

(و باید از میان شما گروهی [مردم را] به نیکی دعوت کنند و به کار شایسته وا دارند و از زشتی باز دارند و آنان همان رستگارانند).

و رسول الله ـ صلی الله علیه وسلم ـ می‌فرماید: «از [سوی] من برسانید، اگر چه یک آیه باشد». به روایت بخاری (۳۴۶۱).

دعوت به الله رسالتی است بس بزرگ و مهم و گرامی، زیرا در حقیقت فراخواندن مردم به عبادت الله به یگانگی و جابجایی آنان از ظلمات به سوی نور و کاشتن خیر به جای شر و حق به جای باطل است. بر این اساس دعوت نیازمند کسی است که با علم و فقه و صبر و شکیبایی و نرمش و رفق و بذل مال و جان و شناخت شرایط و عادات مردم به آن بپردازد. الله تعالی می‌فرماید:

ادْعُ إِلِى سَبِيلِ رَبِّكَ بِالْحِكْمَةِ وَالْمَوْعِظَةِ الْحَسَنَةِ وَجَادِلْهُم بِالَّتِي هِيَ أَحْسَنُ إِنَّ رَبَّكَ هُوَ أَعْلَمُ بِمَن ضَلَّ عَن سَبِيلِهِ وَهُوَ أَعْلَمُ بِالْمُهْتَدِينَ [سورهٔ نحل: ۱۲۵]

(با حکمت و اندرز نیکو به راه پروردگارت دعوت کن و با آنان به [شیوه‌ای] که نیکوتر است مجادله نما. در حقیقت پروردگار تو به [حال] کسی که از راه او منحرف شده داناتر و او به [حال] هدایت یافتگان [نیز] داناتر است).

همچنین الله تعالی با این سخن بر پیامبرش منت می‌نهد که:

فَبِمَا رَحْمَةٍ مِّنَ اللّهِ لِنتَ لَهُمْ وَلَوْ كُنتَ فَظًّا غَلِيظَ الْقَلْبِ لاَنفَضُّواْ مِنْ حَوْلِكَ فَاعْفُ عَنْهُمْ وَاسْتَغْفِرْ لَهُمْ وَشَاوِرْهُمْ فِي الأَمْرِ [سورۀ آل عمران: ۱۵۹]

(پس به [برکت] رحمت الهی با آنان نرم‌خو شدی و اگر تندخو و سخت‌دل بودی قطعا از پیرامون تو پراکنده می‌شدند، پس از آنان درگذر و برایشان آمرزش بخواه و در کار[ها] با آنان مشورت کن).

شاید دعوتگر در دعوتش با جدل دیگران روبرو شود به ویژه با اهل کتاب، و الله تعالی ما را توصیه کرده که وقتی کار به جدال رسید با آنچه بهتر است جدال کنیم و آن رفق و نرمش و عرضه کردن مبادی اسلام به همان شکل پاک و خالص نخست و با لطف و نه با اکراه است، چنانکه الله تعالی می‌فرماید:

وَلَا تُجَادِلُوا أَهْلَ الْكِتَابِ إِلَّا بِالَّتِي هِيَ أَحْسَنُ إِلَّا الَّذِينَ ظَلَمُوا مِنْهُمْ وَقُولُوا آمَنَّا بِالَّذِي أُنزِلَ إِلَيْنَا وَأُنزِلَ إِلَيْكُمْ وَإِلَهُنَا وَإِلَهُكُمْ وَاحِدٌ وَنَحْنُ لَهُ مُسْلِمُونَ [سورۀ عنکبوت: ۴۶]

(و با اهل کتاب جز به [شیوه‌ای] که بهتر است مجادله نکنید مگر [با] کسانی از آنان که ستم کرده‌اند و بگویید به آنچه به سوی ما نازل شده و [آنچه] به سوی شما نازل شده ایمان آوردیم و خدای ما و خدای شما یکی است و ما تسلیم اوییم).

و دعوت به اسلام فضیلتی است بس عظیم و اجر جزیل دارد. رسول الله ـ صلی الله علیه وسلم ـ می‌فرماید: «هرکس به سوی هدایتی فرا خواند مانند اجر کسانی که از او پیروی کنند خواهد داشت، بدون آنکه از پاداش آنان چیزی کم شود و کسی که به سوی گمراهی‌ای فرا خواند مانند گناهان کسانی که از وی پیروی کنند را خواهد داشت، بدون آنکه از گناهان آنان چیزی کم شود». به روایت مسلم (۲۶۷۴).

اگر بنای مادی برای کامل شدن نیازمند تلاش و صبر باشد، بنای جان‌ها و قانع ساختن آنان به حق نیز نیازمند صبر و فداکاری است و رسول الله ـ صلی الله علیه وسلم ـ به سوی اسلام فرا خواندند و بر آزار کافران و یهودیان و منافقان صبر پیشه ساختند. آنان او را به دروغ گفتن متهم کردند و به ایشان آزار رساندند و به سویشان سنگ پرتاب کردند و گفتند که ایشان جادوگر یا دیوانه است و به او اتهام زدند که شاعر یا کاهن است، اما ایشان ـ علیه السلام ـ بر همۀ اینها صبر پیشه کردند تا آنکه الله ایشان را یاری رساند و دینش را پیروز ساخت. دعوتگر نیز باید به ایشان اقتدا کند:

فَاصْبِرْ إِنَّ وَعْدَ اللَّهِ حَقٌّ وَلَا يَسْتَخِفَّنَّكَ الَّذِينَ لَا يُوقِنُونَ [سورۀ روم: ۶۰]

(پس صبر کن که وعدهٔ الله حق است و زنهار تا کسانی که یقین ندارند تو را به سبک‌سری وانداردند).

بر مسلمانان واجب است که به پیامبرشان اقتدا کنند و بر راه و روش ایشان حرکت کنند و به اسلام دعوت دهند و بر آزاری که در راه الله به آنان می‌رسد شکیبایی ورزند، همانطور که رسول الله ـ صلی الله علیه وسلم ـ بودند:

لَقَدْ كَانَ لَكُمْ فِي رَسُولِ اللَّهِ أُسْوَةٌ حَسَنَةٌ لِّمَن كَانَ يَرْجُو اللَّهَ وَالْيَوْمَ الْآخِرَ وَذَكَرَ اللَّهَ كَثِيرًا [سورهٔ احزاب: ۲۱]

(قطعا برای شما در [اقتدا به] رسول الله سرمشقی نیکوست، برای آن کس که به الله و روز بازپسین امید دارد و الله را فراوان یاد می‌کند).

و امت صلاح و سعادتی ندارد مگر با پیروی از این دین، برای همین الله امر کرده تا این دین را به همهٔ مردم ابلاغ نماییم، چنانکه می‌فرماید:

هَذَا بَلَاغٌ لِّلنَّاسِ وَلِيُنذَرُواْ بِهِ وَلِيَعْلَمُواْ أَنَّمَا هُوَ إِلَهٌ وَاحِدٌ وَلِيَذَّكَّرَ أُوْلُواْ الأَلْبَابِ [سورهٔ ابراهیم: ۵۲]

(این [قرآن] ابلاغی است برای مردم [تا به وسیلهٔ آن هدایت شوند] و بدان بیم یابند و بدانند که او معبودی یگانه است و تا صاحبان خرد پند گیرند).